

**Дитячі бібліотеки
Кіровоградщини –
простір OF/ONлайн**

огляд роботи за 2020 рік

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ
ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ

Дитячі бібліотеки Кіровоградщини – простір OF/ONлайн

Огляд роботи бібліотек для дітей за 2020 рік

Дитячі бібліотеки Кіровоградщини – простір OF/ONлайн : огляд роботи бібліотек для дітей за 2020 рік / Кіровогр. обл. б-ка для дітей ім. Т. Г. Шевченка ; науково-метод. від.; уклад. Н. Расторгуєва; ред. О. Ліпей; відп. за вип. Т. Манжула. — Кропивницький, 2021. — 20 с.

У виданні аналізується діяльність бібліотек Кіровоградської області з користувачами-дітьми у 2020 році: зміни, які відбулись у бібліотечній мережі та кадровому складі; статистичні показники; матеріально-технічна база; стан бібліотечних фондів; фінансові надходження і їх використання та ін. Висвітлюються значимі соціокультурні заходи, спрямовані на залучення дітей до бібліотеки, промоцію читання.

Видання адресоване фахівцям у галузі бібліотечної справи.

Ситуація, що склалася у 2020 році у зв'язку з поширенням на території України гострої респіраторної інфекції COVID-19, внесла корективи і в роботу бібліотечних закладів, більшість послуг яких була раніше орієнтована на події офлайн (в реальному житті). Фізичне закриття дверей бібліотек дало поштовх до переорієнтації діяльності закладів щодо організації важливих бібліотечних процесів, удосконалення сфери надання послуг для налагодження ефективної комунікації з користувачами, для проведення заходів як в офлайн, так і в онлайн форматі.

У 2020 році **мережа бібліотек Кіровоградської області** Міністерства культури та інформаційної політики нараховувала **566** бібліотек, з яких 80,7% знаходилися у сільській місцевості. На 2 бібліотеки менше за 2019 р. Серед загалу, виокремлюються **30 спеціалізованих бібліотек для дітей, дитячі відділи** при **20** публічних бібліотеках. Із загальної кількості, 72 бібліотеки перебували у власності територіальних громад, у т.ч. 3 бібліотеки для дітей.

Протягом звітнього року *кількість користувачів* публічних бібліотек області склали **89,9** тис., *відвідування* – **919,0** тис., *видача документів* – **1534,8** тис. прим.

Порівняно з 2019 р. менше на 8,3 тис. користувачів, 270,9 тис. відвідувань, 447,3 тис. книговидач.

План 2020 р. виконано: користувачів на 95,9%, відвідування – на 93,8%, видача документів – на 83,2%.

Середнє відвідування по області становить **9,6, читаність** – **17,1**, що, відповідно, на 1,9 і 3,1 менше 2019 р.

Документний фонд для дітей бібліотек області на 1.01.2021 р. склав **1739,4** тис. прим. Зменшився на 71,7 тис. порівняно з 2019 р. Основу фонду незмінно складають *книги* – **96,8%**. Більша частка припадає на *україномовні видання* – **58%**. *Надходження* – **19,5** тис. прим., менше в 1,8 разів порівняно з 2019 р. *Вибуття* – **92,8** тис. прим., що на 2,8 тис. прим. більше 2019 р. Списання документів переважають надходження у 4,8 разів.

Забезпеченість документами на 1 користувача – 19,3 (18,4 – 2019 р.), обертаність – 0,9 (1,1 – 2019 р.). Зменшився коефіцієнт оновлення фонду – 1,1 (2,0 у 2019 р.).

*Огляд роботи спеціалізованих бібліотек для дітей
(без даних по обласній бібліотеці для дітей ім. Т. Г. Шевченка)*

Спеціалізовані бібліотеки для дітей Кіровоградщини є складовою інфраструктури публічних бібліотек в Україні.

Станом на 1.01.2021 року **мережа спеціалізованих бібліотек для дітей** (становить 5,3% від загальної кількості публічних бібліотек області) збережена і налічує **30 закладів**: Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка; 13 районних; 12 міських; 1 селищна; 2 сільських; дитяча філія Новоукраїнської ЦБ. Три заклади входили до складу територіальних громад – Помічнянська міська бібліотека для дітей, дитяча філія Новоукраїнської ЦБ, Добровеличківська селищна бібліотека для дітей.

Із загальної кількості – 14 бібліотек для дітей перебували у складі 12 ЦБС. Решта працювали поза межами ЦБС.

Роботу бібліотек для дітей забезпечували **93 фахівці**, які працювали в режимі повної робочої зайнятості. За *освітою*: 48 працівників мали повну вищу, у т.ч. 32 – бібліотечну, 43 – базову вищу, у т. ч. 37 – бібліотечну, 2 – загальну середню. Фахівці із бібліотечною освітою склали 74,2% від загальної кількості працюючих. За *стажем* роботи: до 3-х років – 5 осіб, 3-9 р. – 6, 10-20 р. – 20 і понад 20 років – 62 особи.

Слід зазначити, що відбулися певні *кадрові зміни* у бібліотечних колективах. На 3,2% збільшилася, у порівнянні з 2019 роком, кількість осіб, що мають бібліотечну освіту. Відбулося заповнення вакансії по Новгородківській РБД. Залишилися не заповненими посади: бібліотекаря – у

Голованівській РБД і директора КЗ «Районна бібліотека для дітей Долинської районної ради».

Належність бібліотек до **груп за оплатою праці** розподілилися наступним чином: 7 – до 3-ої групи, 13 – до 4-ої, 9 – поза групою.

Хоча бібліотеки для дітей, з огляду на наявні можливості, максимально перенесли послуги в інтернет простір, але стали від того не менш важливими та потрібними громаді. Про що свідчать і статистичні дані за звітний рік.

Протягом 2020 року обслужено **43,1** тис. дітей різного віку та організаторів дитячого читання. За єдиною реєстраційною картотекою користувачами бібліотек стали **28,7** тис. осіб, з яких діти до 15 років включно – 85,6%; понад 15 років і старше – 14,4%.

Позитивно, що складний звітний рік не став винятком і до дитячих бібліотек прийшли нові читачі. *Кількість дітей, що вперше записалися до бібліотек – 4506* осіб. Але, враховуючи обставини роботи бібліотек в умовах карантину, це на 1447 читачів менше порівняно з 2019 роком.

Серед користувачів бібліотек є і діти з особливими потребами – 483 особи. У цьому контексті слід відзначити роботу ЦБД ім. Ю. Гагаріна і філії №3 для дітей Олександрійської міської ЦБС, бібліотеки-філії для дітей №12 ЦБС м. Кропивницького, філії №8 для дітей Світловодської ЦМБС.

Користувачам закладів видано **730,2** тис. прим. документів.

Зросла видача книг і періодики державною мовою – 81,8% від загальної документовидачі, що на 3,4% більше, ніж у 2019 році. Із загальної кількості прочитаних документів видано книг – 79,5%, періодики – 20,0%, АВД і ЕД – 0,5%. Ріст попиту абонентів на книги є, скоріш за все, результатом надходжень нових видань до бібліотек протягом 2-х останніх

років. *Кількість виданих друкованих видань на 1 користувача (читаність)* – 16,9.

Відвідування становлять **471,5** тисяч. Користувачі змогли скористатися і реальним, і віртуальним простором, який створювали бібліотекарі, задовольняючи і передбачаючи потреби громади. Виконання до річного плану – 107,1%, але порівняно з 2019 роком динаміка **офлайн** відвідувань зменшилася, а **онлайн** – на 5,2% збільшилася. Зокрема, рівень **відвідування сайтів** дитячих бібліотек склав **28,9%** від загального показника, і це, не рахуючи звернень на блоги і сторінки у соціальних мережах. *Середня кількість відвідувань* – 11.

Проте цифрові показники, заплановані з розрахунку на реальне обслуговування, бібліотеками для дітей виконані не повністю. Зокрема, користувачів – на 95,4%, видача документів – на 81,7%. Для повноцінного обслуговування онлайн у більшості бібліотек відсутні технічні можливості та відповідне програмне забезпечення.

У задоволенні потреб користувачів **бібліотечний фонд** використовується, як інформаційний ресурс і продукт. У звітному році працівники бібліотек більше уваги приділили його актуалізації.

Усього за 2020 рік до бібліотек для дітей надійшло **83,9** тис. прим. документів (менше на 3,9 тис. за 2019 рік). Серед отриманих друкованих видань: **74,9%** – книги і **25,1%** – періодика; **90,1%** надходжень склали документи українською мовою, що на 2,1% більше за 2019 р. За звітний рік вагомі надходження (500-600 прим.) мали Вільшанська, Долинська, Новомиргородська, Петрівська РБД, ЦБД ім. Ю.Гагаріна Олександрійської МЦБС. Від 300 до 500 прим. отримали Гайворонська, Голованівська, Олександрівська, Устинівська РБД, ЦБД і філія №№ 12 для дітей ЦБС м. Кропивницького, Помічнлянська МДБ. Незначні надходження (до 100 прим.) – по Благовіщенській і Новоархангельській РБД,

Світловодській МБД. Залишилася без нових надходжень книг Добровеличківська селищна бібліотека для дітей.

Поповнення фондів, як різногалузевою літературою, так і художніми виданнями, здійснювалося з різних джерел.

57,1% книг отримали бібліотеки завдяки надходженням згідно програми Поповнення фондів публічних бібліотек через обмінний фонд ОУНБ ім. Д. Чижевського. Але це на 8,2% менше, ніж у 2019 році.

15,2% видань придбано за кошти місцевих бюджетів в магазинах і видавництвах (на 0,8% більше за 2019 р.). Подібні надходження мали 37,9% закладів: Долинська і Новомиргородська РБД, 5 філій для дітей ЦБС м. Кропивницького, 2 філії для дітей Олександрійської МЦБС, Помічнянська МДБ, дитяча філія Новоукраїнської ЦБ.

7,7% склали книги, замінені читачами замість втрачених та за наслідками переобліків.

20,0% – дарунки (на 4,7% більше за 2019 р.). Найбільше книг отримали в подарунок Гайворонська, Компаніївська і Петрівська РБД, бібліотеки для дітей міст Олександрії, Кропивницького, Світловодська. Зокрема, Компаніївська РБД вдруге взяла участь в організації голосування користувачів для визначення переможців Книжкової премії «Еспресо. Вибір читачів 2020» та отримала в дарунок 6 творів-фіналістів. У рамках акції «100000 книг для сільських бібліотек», «Нова Пошта» в партнерстві з «Фундація Дарини Жолдак» подарувала бібліотекам Компаніївської ЦБС 54 яскравих та цікавих книги казок з ілюстраціями українських художників. Книги мають доповнену реальність. Використовуючи смартфон та спеціальний мобільний додаток, можна оживити додаткову казку. Поповненню фонду сприяла і проведена акція «Зроби добру справу – подаруй бібліотеці книгу», в ході якої РБД отримала від читачів 80 книг.

*Періодичні видання є невід'ємною складовою частиною документного фонду. Але лише **51,7%** бібліотек здійснювали передплату періодики за кошти з місцевих бюджетів. **48,3%***

бібліотек передплачували періодичні видання за кошти від платних послуг та спонсорів. Бобринецька, Компаніївська, Новоархангельська РБД, Світловодська МБД взагалі залишилися без передплати. У середньому, *1 бібліотека для дітей* отримувала *9,2 прим. періодики* (на 4,8 прим. менше за 2019 р.).

Продовжилася робота зі звільнення фондів від пасивної частини видань. Усього з бібліотечних фондів *вибуло 39,0* тис. примірників документів. *Причини списання*: 89,3% – за зношеністю, 8,9% – морально застарілі, 1,6% – втрачені користувачами, 0,2% – за результатами переобліків, дублетні. Вибуття документів *за видами*: книг – 90,1%, періодики – 9,9%; *за мовами*: 29,7% – українською, 70,3% – російською.

На початок 2021 року **фонд бібліотек для дітей нараховував 507,7** тис. прим. документів. Порівняно з 2019 р. зменшився на 30 тис. 687 прим. Видовий склад фонду залишається незмінним протягом років: 99,8% документів – це традиційні книжкові та періодичні видання. Матеріалів на нетрадиційних носіях лише 0,2%. Простежується, у порівнянні з 2019 р., збільшення у фонді на 0,1% книг і, відповідно, зменшення періодичних видань. Документів у фондах *за мовною ознакою*: державною – 59,7% (на 1,7% більше за 2019 р.), російською – 40,2% (менше на 1,7% за 2019 р.), національних меншин та іноземною – 0,1%.

Відносні показники: *обертаність фонду* – **1,4**, на 0,3 менше 2019 р.; *забезпеченість документами* на одного користувача – **11,8** прим., на 0,3 більше за 2019 р.

Коефіцієнт оновлення фонду – **1,6**, на 0,7 менше 2019 року.

Бібліотеки для дітей, як сучасні інформаційні заклади, не можна уявити без **комп'ютерів і копіювально-розмножувальної техніки**. Позитивно, що 8 дитячих бібліотек отримали оргтехніку: Долинська, Компаніївська, Новгородківська РБД, Добровеличківська селищна БД,

Олександрійська ЦБД ім. Ю. Гагаріна, філії №№ 12, 13, 21 для дітей ЦБС м. Кропивницького. На кінець звітнього року **96,5%** дитячих бібліотек мали: 100 одиниць комп'ютерів, 72 одиниці копіювально-розмножувальної техніки, 51 одиницю мультимедійного обладнання. Але говорячи про комп'ютеризацію дитячих бібліотек, слід зазначити, що **24,1%** закладів мають лише 1 комп'ютер. У Рівнянській СБД оргтехніка відсутня.

Засоби зв'язку: 28 бібліотек для дітей мають електронну пошту, 14 – стаціонарний телефонний зв'язок, Світловодська МБД – факс. Доступом до мережі Інтернет забезпечені 28 бібліотек для дітей.

Поліпшилася **матеріальна база 9 закладів**. У бібліотеках відбулися ремонти; придбання меблів; заміна освітлення, дверей, вікон на енергозберігаючі склопакети; облаштування кімнати гігієни тощо.

Дитячі бібліотеки, по-можливості, надавали **додаткові платні послуги**. Напрацювання від платних послуг – **36,6** тис. грн., що у порівнянні з попереднім роком менше на 23 тис. грн. План виконано на 70,4%. Кошти використано на придбання книг, передплату періодики, поліпшення матеріально-технічної бази.

Загалом, для розвитку і створення привабливості закладів бібліотеками **залучено 280,9** тис. грн. *спонсорських і благодійних внесків*, але це на 296,5 тис. грн. менше, ніж у 2019 році.

Ефективність забезпечення потреб користувачів залежить від їх вивчення, досліджень характеру і динаміки. Проведено 93 *дослідження*, 138 *аналізів читань*, в ході яких оброблено дані більше 4,8 тис. учнів 1-9 класів, організаторів дитячого читання. Окрім того, ОБД ім. Т.Г. Шевченка долучає дитячі бібліотеки до участі у *всеукраїнських дослідженнях*. Протягом 2020 року проведено обласні етапи **6-ти всеукраїнських досліджень**: «Сучасна українська книга в читанні дітей», «Вивчення ресурсів бібліотек України для

дітей у задоволенні запитів користувачів на періодичні видання», «Функціональні можливості бібліотек для дітей в ОТГ України», «Незадоволений читацький попит на дитячу літературу в бібліотеках України для дітей у 2020 р.» та інші.

Видавнича діяльність є важливою та значущою функцією бібліотек для дітей. Упродовж 2020 року розроблено 618 назв матеріалів, що вдвічі більше за 2019 рік. Більше уваги було приділено створенню електронних ресурсів (буктрейлери, відеоролики, електронні презентації тощо), які можна було переглянути на бібліотечних сайтах, блогах, сторінках у фейсбук, ютуб. Вони склали 51,6% від загального числа видань. Слід відзначити в цьому плані роботу ЦМБД ім. Ю.Гагаріна і бібліотеки-філії № 3 для дітей Олександрійської МЦБС, філій для дітей ЦБС м. Кропивницького, Долинську, Гайворонську, Компаніївську, Петрівську РБД, Добровеличківську селищну бібліотеку для дітей, дитячу філію Новоукраїнської ЦБ. Серед друкованих матеріалів були популярні малі форми: буклети, пам'ятки, закладки, календарі, флаєри тощо.

Протягом 2020 року процес взаємодії бібліотек і користувачів був перенесений в онлайн простір, на сторінки **сайтів і блогів** (ведуть 17 бібліотек для дітей), **соціальних мереж**. Медіа-контент сторінок був сучасним та привабливим для дітей. Публікували анонси, новини бібліотечних подій, фото- та відеоматеріали; рекламували книги; комунікували з читачами. У віртуальному просторі, насамперед у мережевому інформаційному середовищі, було розміщено **14,8** тис. постів, фото, відео. Скористалися бібліотеки для дітей і можливостями *друкованих та електронних ЗМІ*, де опубліковано **219** інформацій.

З огляду на освітній рівень працівників підвідомчих закладів актуальним залишається питання підвищення кваліфікації. *Центральні міські та районні бібліотеки для дітей, методичні центри з питань організації роботи з*

дітьми, надавали консультативно-практичну допомогу підвідомчим бібліотекам. Здійснили 19 *виїздів*. Провели самостійно чи спільно з бібліотеками для дорослих 145 різноманітних за формою заходів в реальному та онлайн-форматі: семінари, практикуми, стажування, тренінги, майстер-класи, творчі лабораторії, школи молодого/сільського бібліотекаря, вебінари, методичні дні та дні професійного спілкування тощо. Самі фахівці бібліотек для дітей займалися самоосвітою в інтернет-просторі та були учасниками вебінарів і тренінгів від УБА, Open School in UA; навчалися на платформах «PROMETHEUS» (теми: «Основи інформаційної безпеки», «Сучасне керівництво проєктами» і т. д.), «ДІЯ. ЦИФРОВА ОСВІТА» тощо.

Кіровоградська ОБД ім. Т.Г. Шевченка і бібліотеки області є партнерами у **проведенні обласних і всеукраїнських заходів**, частина яких відбулася онлайн на платформі zoom.

Завдяки Кіровоградській ОБД ім. Т.Г. Шевченка чималий загальний керівників і бібліотекарів стали учасниками Всеукраїнського науково-практичного семінару «Сучасна дитяча книга і читання в епоху цифрової культури», організованого Національною бібліотекою України для дітей; циклу вебінарів «Публічні заходи в бібліотеках на європейську тематику» за проєктом «Інформаційна підтримка ЄС - бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні» від Представництва Європейського Союзу в Україні та отримали сертифікати; долучилися до громадського обговорення проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» тощо.

Інший напрям співпраці – *залучення дітей до різноманітних всеукраїнських конкурсів*, більшість яких проходила влітку. Протягом звітнього року ОБД ім. Т.Г. Шевченка спільно з бібліотеками області проведено 7 всеукраїнських заходів.

Всеукраїнський конкурс «Книгоманія» – 2020» відбувся у 189 бібліотеках області: 23 бібліотеках для дітей, 90 сільських, 23 районних та міських бібліотеках для дорослих, 49 шкільних. Учасниками Конкурсу стали 1894 учні 6-7-х класів. У червні бібліотеки області долучились до проведення 3-го завершального етапу 16-го Всеукраїнського конкурсу дитячого читання «Книгоманія – 2020», який дистанційно провела Кіровоградська ОБД ім. Т. Г. Шевченка разом з ГО «Форум видавців». 17 юних книгоманів – переможців других етапів конкурсу взяли участь у змаганні за звання Суперчитач області. За рішенням журі переможцем обласного етапу став *Завальний Богдан, учень 6 класу з с. Підлісне, Олександрівського району*. На жаль, у зв'язку з карантинном, поїздка до Львова переможця не відбулась, але усі учасники III дистанційного обласного етапу отримали сертифікати (переможець – диплом Суперчитача Кіровоградської області) та книжкові подарунки, які були відправлені організаторами обласного етапу через Укрпошту на бібліотеки – учасниці конкурсу.

З 2018 року бібліотеки для дітей області є учасниками **Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання»**. Інформація про конкурс була розміщена на вебресурсах Кіровоградської ОБД ім. Т. Г. Шевченка та дитячих бібліотек. Конкурс «Лідер читання» в районі/місті став складовою програм літніх читань бібліотек для дітей області. Участь у конкурсі зголосилися взяти 139 дітей 11-13 років – користувачі дитячих бібліотек. 13 кращих представляли свої регіони в обласному онлайн турі. Оскільки в реальних умовах сьогодення бібліотекарі не мали змоги проводити масові заходи для дітей офлайн, лідерів читання визначали за читацькою активністю, тобто читанням книжок під час програм літніх читань; за участь у бібліотечних онлайн вікторинах та завданнях, пов'язаних з популяризацією літератури та читання. На підставі надісланої від районних/міських бібліотек для дітей інформації про лідера читання, списку прочитаних ним книжок, створеного відеоролика на одну з прочитаних книг та відповідей на

тестові завдання, розроблені фахівцями Кіровоградської ОБД ім.Т.Г.Шевченка, обласне журі визначило три призових місця серед читачів: *1 місце – Глазкова Катерина*, читачка ЦБД ім. Ю. Гагаріна Олександрійської МЦБС, яка стала Лідером читання; *2 місце – Гришина Тетяна*, читачка бібліотеки-філії № 19 для дітей ЦБС м. Кропивницького; *3 місце – Бояр Марина*, читачка Новгородківської РБД. Глазкова Катерина представляла область у супер фіналі «Шоу переможців», яке було організоване НБУ для дітей на платформі zoom. За умовами конкурсу «Лідер читання» журі розглянуло також надіслані бібліотеками для дітей *програми літніх читань* та визначило 3 кращі: *1 місце – програма літніх читань «Канікули з книгою» ЦБД ім. Ю. Гагаріна Олександрійської МЦБС*; *2 місце – програма літніх читань «Бібліотечне літо» Гайворонської РБД*; *3 місце – програма літніх читань «Веселкове книжкове літо» Новгородківської РБД*. Теж було відзначено *бібліотеки Знам'янської МЦБС*, які виявили бажання взяти участь у конкурсі, організували активну участь у ньому дітей та надали цікаву програму літніх читань «Рюкзачок творчості». Переможців конкурсу та кращі бібліотеки нагородили грамотами, подяками та книжковими подарунками від ОБД ім. Т. Г. Шевченка.

Із 2017 року Кіровоградська ОБД ім. Т.Г. Шевченка і бібліотеки для дітей є учасниками ***Всеукраїнського дитячого літературного конкурсу «Творчі канікули»***. Обласний етап проходив у червні-вересні 2020 р. Відбір кращих творів серед **69 робіт** відбувався обласним журі серед авторів – дітей 11-13 та 14-18 років у 7-ми номінаціях. Переможцями обласного туру стали 13 юних учасників у ***віковій категорії 11-13 років***: *Смаглюк Марія* (м. Кропивницький); *Петрухнова Ангеліна* (с. Цвітне, Олександрівський район); *Завальний Богдан* (с. Підлісне, Олександрівський район); *Гонжа Аріна* (смт Новгородка); *Владов Станіслав* (смт Вільшанка); *Остаповець Євген* (с. Живанівка, Компаніївський район); *Блажко Поліна* (с. Хащувате, Гайворонський район) та у ***віковій категорії 14-18 років***: *Сидорова Аліна*

(м. Кропивницький); *Колеснікова Дарина* (м. Олександрія); *Жукова Єлизавета* (селище Знам'янка Друга); *Узлова Юлія* (м. Олександрія); *Шевченко Аліна* (с. Пустельникове, Олександрійський район); *Варакута Карина* (с. Гарманівка, Компаніївський район). Переможці-автори отримали грамоти і книжкові подарунки від ОБД ім. Т.Г. Шевченка.

Юна землячка ***Шевченко Аліна*** названа НБУ для дітей у числі *переможців* Всеукраїнського конкурсу в номінації «Природа – джерело натхнення та краси» у віковій категорії 14-18 років. Також на всеукраїнському рівні були відзначені роботи *Завального Богдана*, *Блажко Поліни*, *Остаповець Євгена*, *Жукової Єлизавети*. Їх твори увійшли до збірки «Творчі канікули-2020», примірник якої отримав кожен із авторів.

Міжнародний дитячий конкурс-єднання «НА ОДНІЙ ХВИЛІ» відбувся за ініціативи Національної бібліотеки України для дітей, в області – ОБД ім. Т.Г. Шевченка та бібліотек, що обслуговують дітей. Юні читачі бібліотек Кіровоградської області – учні 1-11 класів – представили на конкурс понад 200 різноманітних робіт за напрямками: Дитяча книга долає кордони; Майбутнє нашої планети; Моя країна на мапі світу; Країна починається з тебе; Про що мріють діти; Діти за мир. Кожен плакат/малюнок супроводжував, згідно умов конкурсу, оригінальний слоган. Обласне журі, серед індивідуальних та колективних робіт, у 3-х вікових категоріях, визначило кращими 10 малюнків, що взяли участь у завершальному турі конкурсу в НБУ для дітей. Серед ***індивідуальних робіт*** та у вікових категоріях: ***читачі-учні 1-4 класів*** – Бірка Володимир «Мамо, обійми!», смт Устинівка (**1 місце**), Носова Поліна «Де дитина, там і книга», смт Петрове (**2 місце**), Роїк Дар'я «Майбутнє нашої планети», смт Компаніївка (**3 місце**); ***читачі-учні 5-8 класів*** – Селедцова Надія «Не стріляйте, це мій дім», смт Петрове (**1 місце**), Вашко Карина «Майбутнє нашої планети», с. Лозуватка, Компаніївський район (**2 місце**), Шелест Дар'я «Будь на хвилі – читай!», м. Долинська (**3 місце**); ***читачі-учні***

9-11 класів: Горбенко Катерина «Вільна Україна як вільний птах», м. Кропивницький (**1 місце**), Яцків Яна «Маєш вибір», с. Березівка, Олександрійський район (**2 місце**), Балева Наталія «Моя країна на мапі світу», смт Вільшанка (**3 місце**). Серед **колективних робіт** у віковій категорії **читачі-учні 5-8 класів** малюнок «Об'єднаємося заради майбутнього» членів гуртка «Умілі руки», с. Антонівка, Долинський район. Малюнки учасників обласного туру конкурсу демонструвалися на виставці «На одній хвили» у виставко-презентаційній залі ОБД ім. Т.Г.Шевченка. За підсумками Міжнародного конкурсу Почесним журі НБУ для дітей, серед переможців, названі малюнки наших юних земляків: **Балевої Наталії** (сmt Вільшанка), **Носової Поліни** (сmt Петрове) та **членів гуртка «Умілі руки»** (с. Антонівка, Долинський район).

Учасниками **Всеукраїнського марафону дитячого читання «Єднаймо душі словом Кобзаря»**, приуроченого до дня народження Т. Шевченка та 180-річчя видання першого Кобзаря, стали близько 200 дітей – користувачі 17-ти дитячих бібліотек області, а також публічних бібліотек для дорослих. На власних онлайн ресурсах бібліотек представлено 40 відео із записом читань дітьми поезій Шевченка та, за неповними даними, опубліковано 50 текстів, доповнених рядом фото із заходів з хештегом **#ДітиЧитаютьКобзаря_2020**.

Всеукраїнський конкурс дитячого фотомалюнка «Мрійник року», оголошений Національною бібліотекою України для дітей напередодні Міжнародного дня захисту дітей, проходив віртуально серед дітей до 18 років. Проведення конкурсу активно підтримали і бібліотеки Кіровоградщини, розмістивши інформацію про нього на власних онлайн ресурсах. Фотомалюнки конкурсантів публікувалися на сторінці у фейсбук НБУ для дітей, зокрема, і роботи дітей з Кіровоградщини – більше 85 малюнків. Мрії авторів робіт, відтворених на папері, про «мирну країну, щасливе дитинство, щоб були мама і тато, чисте місто і

довкілля, чотирилапого друга – песика чи котика, а також Пегасика, про літні канікули без карантину, поїздки до моря, побувати у різних країнах світу і у космосі, поїхати до бабусі і дідуся...» та багато інших. Активними були діти з міст Кропивницький, Знам'янка, Олександрія, смт Новгородка і Новоархангельськ. Серед робіт, які були відзначені організаторами, робота *Мартинюк Анастасії, читачки Новгородківської РБД*, що мала назву «Гаррі Поттер» – всі ваші мрії можуть збутися, якщо вистачить сміливості їх здійснити».

Бібліотеки для дітей у своїй діяльності роблять **акцент на програмах та проєктах перспективного розвитку.**

КЗ «Бобринецька районна дитяча бібліотека» продовжила реалізацію *грантового проєкту «Бібліотека свободи»*. На платформі коворкінг-простору бібліотеки відбувся ряд заходів: історично-краєзнавчий екскурс «Історик є невідьником джерела» за участі докторки історичних наук, професорки кафедри історії НаУКМА, землячки Наталі Яковенко; гра «Всесвіт можливостей», за підтримки ГО Агенція сталого розвитку «Хмарочос» та День фінансової грамотності «Монополія» тощо.

Олександрійська ЦМБД ім. Ю. Гагаріна та ЦМБД ЦБС м. Кропивницького долучилися до *проєкту «Дія. Цифрова освіта»* від Міністерства цифрової трансформації України і ввійшли до мережі цифрових хабів, де бажаючі можуть навчатись на національній онлайн-платформі.

Олександрійська ЦМБД ім. Ю. Гагаріна з проєктом «БІБЛІОНЯНЯ online» отримала перемогу у конкурсі проєктів соціальної дії за програмою «Активні громадяни» від Британської ради в Україні. Заходи проєкту спрямовані на роботу з дітьми, що мають обмежені можливості здоров'я та соціально-незахищені. Онлайн-заходи проєкту: театралізовані читання, вистави сімейного театру тіней, лялькові вистави, пет-терапія; організація майстер-класів, інтелектуальних ігор,

вікторин, виставок творчих робіт, заняття Робоклубу та Code Club.

До того ж бібліотека вкотре перемогла в *конкурсі ініціатив Meet and Code* із кодування, програмування, моделювання за підтримки Ресурсного центру ГУРТ у співпраці з організаціями TechSoup Europe та Haus des Stiftens gGmbH та фінансування SAP (System Analysis and Program Development). Проведені 3 онлайн-події у форматі CodeFast 3.0 «Грай та програмуй онлайн»; «Турнір юних скретчерів» та Online-турнір з програмування роботів LEGO «Колонізувати Марс», до яких залучили читачів не лише міста, а й області. Учасники отримали сертифікати та цінні подарунки. А за участі ГО Агенція сталого розвитку «Хмарочос» ЦБД ім. Ю. Гагаріна долучилась до *проєкту «Амбасадори безпеки»* в рамках канадсько-українського проєкту розвитку поліції (CUPDP). Мета – підвищити безпекову свідомість жителів та спонукати людей до дотримання правил дорожнього руху.

Комунікації між дітьми сприяли і нові власні проєкти і програми бібліотек для дітей **ЦБС м. Кропивницького. ЦМБД** до *проєкту «Читач рекомендує»* залучила дітей, які записували в домашніх умовах коротку відео або текстову розповідь про книги, які їм найбільше сподобалися та пропонували їх одноліткам. Надіслані відео бібліотекарі розміщували на сторінці у фейсбук, сайті. Діяла в бібліотеці і *програма «Володарі інформаційного світу»*, в межах якої систематично проходили навчальні консультативно-практичні заняття з підвищення інформаційної, комп'ютерної та медійної грамотності дітей.

Бібліотека-філія для дітей № 19 в ході реалізації *проєкту «Дитяча бібліотека в Internet-просторі: нові маршрути, новий погляд, нова якість»* додала нові онлайн-сервіси, що дозволило більш виразніше, ефектніше розкрити різні аспекти творчої задумки бібліотекарів та привернути увагу віртуальних користувачів до книги та бібліотеки. Бібліотекарі створили інтерактивні плакати та карти, ігри, як: випускні іспити онлайн «Розчаклуй чарівника», онлан-

вікторини «Ретельно прибири Планету» (до 120-річчя від дня народження А. де Сент-Екзюпері), «Книга джунглів» (до 155-річчя від дня народження Редьярда Кіплінга) тощо. Переможців ігор оголошували на сайті та сторінці у фейсбук бібліотеки.

Бібліотека-філія для дітей № 21 розробила *програму «Створення в онлайн-форматі контенту бібліотеки для промоції дитячої книги і читання»*. На бібліотечній сторінці у фейсбук з'явився і наповнювався інформацією подкаст «Відкрита книга» з рубриками: «Читання перед сном», «Книги і кіно», «Театр перед мікрофоном», «Розмова з письменником». Віртуальні відвідувачі знайомилися із новинами літературного світу, слухали аудіокниги, могли долучитися до їх обговорення з автором. У наповненні рубрики *«Читання перед сном»* активну участь взяли члени бібліотечного літературного театру. Ними створено дві невеликі аудіовистави за мотивами літературних творів. Подкаст можна послухати на <https://castbox.fm/vb/225413259>. Ще бібліотекарі реалізували в соцмережі 2 мініпроекти. *Проект «Читай! Читай! Часу не втрачай»* створювався з метою популяризації фонду бібліотеки в період пандемії, задля комунікації з читачами через соцмережі та ютуб. Ролики-рекомендації книг, які варто читати підліткам та дітям, були записані однією з кращих читачок бібліотеки Дашою Чебановою. В рамках *міні проекту «Літературні хвилинки з Їжачком-Мудрячком»* читачі бібліотеки та казковий персонаж Мудрячок протягом 15 хвилин знайомили відвідувачів сторінок в соцмережах та ютуб із кращими сучасними дитячими письменниками та їх творчістю. Бібліотекарями створено за мотивами літературних творів 3 онлайн гри: «Грецькі боги в літературі і кіно» <https://learningapps.org/watch?v=pf515mfsk17>, а на платформі learningapps – правову гру «Запитання від Дюймовочки» (за казкою Г.Х.Андерсена) та «Подорож до джунглів» Р. Кіплінга (за «Книгою джунглів»).

КЗ «Районна бібліотека для дітей» Долинської районної ради у грудні 2020 р. реалізовано *проект «Долинська бібліотека – креатив центр»* за підтримки малих проєктів SPA-грантів. Як результат – відремонтовано приміщення, придбані нові меблі та сучасне обладнання. Зараз працівники закладу працюють над створенням зон «Коворкінг студії».

Олександрівська РБД реалізувала, за підтримки районної влади, *міні-проект «Бєбі – гувернер»*. За кошти місцевого бюджету придбані меблі, пластикова гірка, килим, сухий басейн, мольберт. Завдяки чому в читальній залі бібліотеки для найменших відвідувачів оформлено комфортну зону дозвілля з яскравими меблями, іграшками, настільними іграми, розмальовками, дитячими журналами і книжками-пазлами. У бібліотеці з'явилася нова сучасна безкоштовна послуга: батьки дітей від 3 до 6 років можуть залишити свою дитину на деякий час під наглядом бібліотекаря. Поки мама відсутня, з дитиною, за її бажанням, почитають книжки, намалюють малюнок або пограють в настільні ігри. «Бєбі – гувернер» працює з 10 до 13 години у вівторок та четвер.

Бібліотеки для дітей області продовжили роботу за *проектом «Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні»*, запровадженого Представництвом Європейського Союзу в Україні з метою розширення інформаційних ресурсів бібліотек, популяризації знань про ЄС та європейську інтеграцію України.

В усіх бібліотеках діяли *Програми літніх читань*.

При бібліотеках для дітей працювали і **60 об'єднань за інтересами**: клуби, гуртки, студії, школи, вітальні.

Найкращі напрацювання у роботі бібліотек області з користувачами-дітьми знайшли відображення у матеріалах *блогу науково-методичного відділу Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка «Фаховий меседж»*
<http://fahovuymassage.blogspot.com/>.

Реформа місцевого самоврядування, період пандемії суттєво вплинули на бібліотеки, змінюючи не тільки систему бібліотечної роботи, бібліотечних ресурсів, а й поставили питання щодо існування бібліотек у традиційному вигляді та перереформатування їх функцій.

Продовжуючи розпочату роботу, використовуючи напрацьований досвід, *рекомендуємо звернути увагу на:*

- розвиток сучасних культурних послуг та публічних просторів, що відповідали б потребам та зацікавленості в них користувачів, громади;

- розширення граней соціальної комунікації у реальному та віртуальному просторі, промоцію бібліотеки, книги, читання;

- охоплення бібліотечним обслуговуванням дітей дошкільного віку та майбутніх батьків;

- розвиток медіаграмотності школярів;

- присутність бібліотек у соціальних мережах, застосування нових каналів поширення інформації та комунікації, створення якісного медіа контенту, що сприятиме розширенню діяльності, інтеграції в сучасне інформаційне суспільство;

- пошук грантових проєктів і розробку власних програм.

Відповідальна за випуск Т. С. Манжула

Редактор: О. В. Ліпей

Видавець та виготовлювач

Кіровоградська обласна
бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка
вул. Шевченка, 5
м. Кропивницький, 25006
Сайт: <http://librarychl.kr.ua>